

1. materiāls (skolotājam). Padziļinājums par cilvēku un sabiedrības saistību

1. aktivitāte. Kā sabiedrība ietekmē ikviena cilvēka dzīvi? (ieteicamais papildus laiks 10 min.)

[8. slaidis] *Uzdevums.* Skolotājs piedāvā skolēniem iepazīties ar shēmu un katram ietekmes līmenim atrast piemērus (1 – 2). Kā tevi ietekmē apkārtējā vide (artefakti un produkti), sabiedrībā pieņemtās uzvedības normas un vērtības, sabiedrībā dominējošās attieksmes pret dzīvi.

Skolēni pēc 2 minūšu apdomāšanās sauc savus piemērus, skolotājs, tos apkopo.

Shēmas detalizēts izskaidrojums (skolotājam): (*trīs pakāpju shēma veidota pēc nīderlandiešu sociologa Fonsa Trompenāra pieejas*).

1) Apkārtējā vide, kurā dzīvojam, augam (artefakti dzīvoklī vai mājā, iespējas apmeklēt dažādus pasākumus, koncertus, izstādes, ceļot, iespējas dzīvot vai ciemoties laukos.. iespaidu daudzveidības iespēja.. kārtība dzīvoklī, savā istabā.. – tie visi ir faktori, kas ietekmē katra cilvēka dzīvi, garstāvokli, vērtības).

2) Normas un vērtības, kuras piedāvā un veido cilvēkā sabiedrība (vecāki, skola, draugi mediju un interneta vide – šeit jāuzsver, ka vērtības vairāk pārņemam ar dažādu varoņu, mums pievilcīgu cilvēku starpniecību, bet ne tikai. Arī negatīva pieredze veido cilvēka dzīves “bagāžu”, liek kaut ko nicināt, novērsties no negatīviem piemēriem un cienīt pozitīvo, to, kas sniedzis gandarījumu, prieku, izdošanos. Normas tiek apgūtas audzināšanas rezultātā, nereti mehāniski, piemēram, prasmes ēst ar nazi un dakšiņu, saveicināties utml.).

3) Attieksme pret dzīvi, pasaules priekšstati (“pamata pieņēmumi par esamību”) - galvenās attieksmes pret pasauli un stratēģijas (piemēram, kā attiekties pret laiku, vai plānot ilgtermiņā vai īstermiņā; trīs konceptuālās stratēģijas: a) iekļauties pasaulē, b) vairīties no tās (“nepieķerties” pasaulei, nemeklēt tajā paliekošu un pilnīgu laimi) vai c) aktīvi pārveidot pasauli. Šie pamatpieņēmumi par esamību nereti nav skaidri artikulēti, cilvēks tos ikdienā pat var neapzināties. Nereti tos sāk apzināties tad, kad notiek saskarsme ar pavisam citas, atšķirīgas kultūras pārstāvjiem, kuru pieeja, uzskati vai uzvedība ir pilnīgi citādāka. Piemēram, ir sabiedrības (kultūras), kur stingri neturas pie norunātā laika, mēdz kavēt tikšanos un tas skaitās normāli, jo laiks izjūta ir plūstoša. Tiek uzskatīts, ka cilvēks ir laika saimnieks - nevis laika vergs, tāpēc nekur nav jāsteidzas. Attieksmē pret pasauli, piemēram, Indijā raksturīgs ir priekšstats, ka pasaulei ir iluzora, līdzīga sapnim, tā ir mainīga, pārejoša, tāpēc nav jēgas uztraukties par neveiksmēm un ciešanām dzīvē. Šāda attieksme mazina psiholoģisko spriedzi, stresu, taču īsti nemotivē kaut ko uzlabot pasaulē).

(Sk. Dirba, M. *Mijkultūru izglītība daudzveidība*. – Rīga: RaKa, 2006, 15. – 16. lpp.; Vēbers, M. *Reliģijas socioloģija*. – Rīga: LU, 2004, 181. – 236. lpp.; Trompenaars, F., Hampden-Turner, Ch. *Riding the Waves of Culture: Understanding Cultural diversity*. – London: Nicholas Brealey Publishing, 2003, 22. lpp.)